

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz on birinci İqtima

30.9.1338 Cumartesi

Münderecat

Sayfa	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	250
2. — Azayı kıram muamelâtı	251
1. — Denizli Mebusu Hakkı Behic, Kütahya Mebusu Haydar, Burdur Mebusu Ali Ulvi beylerin tam tahsisatla mezuniyetlerine dair Divanı Riyaset kararı	251
3. — Tezkereler	250
1. — Maarif teşkilâtında tadilat icrası hakkındaki kanun lâyihasının iade edilmesine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	250
4. — Muhtelif evrak	252
1. — Zafer tebrikine dair Garbi - Trakya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Riyasetinden mevrut telgraf	252
5. — Mazbatalar	252
1. — İkinci sınıf ihtiyat zâbitlerinin sınıfı muvazzafa nakillerine ve terhisten sonra terfihi hallerine dair kanun lâyihası ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası	252
2. — Amasya İstiklâl Mahkemsinde mahkûm edilmiş olan Kayserili Yahya Zade Mustafa Efendinin, hakkındaki hükümün ref'ine dair arzuhali ve İstida Encümeni mazbatası	252 : 253
6. — Müzakere edilen maddeler	253
1. — Memaliki müstahlasada muvakkat mahakimi cezaiye teşkili hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası	253
7. — Sualler	253
1. — Burdur Mebusu İsmail Subhi Beyin, Buhara Sefaret Heyetine dair Hari-ciye Vekâletinden sual takriri	253

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat ; saat : 1,35

REİS — Birinci Reisvekili Vehbi Efendi Hazretleri

KATIPLER : Âtîf Bey (Kayseri), Hakkı Bey (Van)

REİS — Efendim, Meclis küşadedildi. Zaptı sabık hulâsası okunacak. Lütfen dinliyelim.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Hariçten celbolunacak zirai ve smai alât ve edevat ile vesaiti nakliyenin Gümrük Resminden istisnasına dair Gaziantep Mebusu Yasin Beyle rüfekasının teklifi kanunisi Lâyihâ Encümenine, Maarif Encümenine âza intihabı hakkındaki takrîr şubelere havale edildi.

Zafer tebriknamelerine cevap yazılması ten-sibedildi. Seferberlik zammı Kanununun tefsirine dair Kavanini Maliye Encümeni mazbatasını Cumartesi ruznamesine alındı. Diğer mazbatalar ruznameye ithal edildi.

Memaliki müstahlasaya gönderilecek İstiklâl mahkemeleri hakkındaki lâyihai kanuniyenin maddelerine geçilmesi ikinci defa tâyini esami suretiyle reye vaz'olunarak 70 ret, 11 müstenkife karşı 82 reyle kabul olunduğundan birinci madde müzakere edilerek tayyedilip teneffüs için Celse tatil olundu.

İkinci Celse

Musa Kâzı Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat mezuniyet hakkındaki Divanı Riyaset kararı kabul edildi. Memaliki müstahlasaya gönderilecek İstiklâl mahkemeleri hakkındaki lâyihai kanuniyenin ikinci maddesi müzakere edilerek maddenin tayyı hakkındaki teklif tâyini esamiyle reye vaz'olunup 4 müstenkif ve 75 kabule karşı 84 rey ile reddedildi. Maddenin tadili hakkındaki Karahisarı Şarki Mebusu Ali Süruri Efendinin takriri kabul edildi. Maddenin şekli muaddeli yine tâyini esa-

mi ile reye vaz'edilip ârâya iştirak edenler nisabı ekseriyeti bulmadığından içtimai âtide tekrar reye vaz'olunacağı bittebliğ Cumartesi günü toplanmak üzere içtimaa nihayet verildi.

Birinci Reisvekili
Vehbi

Kâtip
Kayseri
Âtîf

Kâtip
Van
Hakkı

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında söz istiyen var mı? Zaptı sabık hakkında söz istiyen yok. Aynen kabul edilmiştir.

3. — Tezkereler

1. — *Maarif teşkilâtında tadilât icrası hakkındaki kanun lâyihasının iade edilmesine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — Evrakı vârideye geçiyoruz. Maarif teşkilâtında tadilât icrasına dair kanun lâyihasının iadesine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var. Okunacak :

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

20 . II . 1338 tarihli ve 1408 karar ve 6/322 kayıt numaralı tezkere ile takdim kılınan Maarif tedrisat ve teşkilâtında, tadilât kanun lâyihasının bâzı mevaddı ikmal edilmek üzere iadesi Maarif Vekâletinin 25 . IX . 1338 tarihli ve İlk Tedrisat Dairesi 5291/1797 numaralı tezkeresinde bildirilmekle ifayı muktazasına müsaa-dei Devletlerini istirham eylerim, efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisvekili
Şer'iye Vekili
Abdullah Azmi

REİS — Efendim, Nizamnamei Dahili mücibince iadesi lâzımgelir. İade ediyoruz. Divanı Riyaset kararı var. Okunacak.

2. — **ÂZAYI KIRAM MUAMELÂTI**

1. — *Denizli Mebusu Hakkı Behic, Kütahya Mebusu Haydar ve Burdur Mebusu Ali Ulvi beylerin tam tahsisatla mezuniyetlerine dair Divanı Riyaset kararı*

Heyeti Umumiye

Düçar oldukları rahatsızlık hasebiyle Kütahya Mebusu Haydar Bey 15 . IV . 1338 tarihinde ve Burdur Mebusu Ali Ulvi Bey 7 . III . 1338 tarihinde bilâmüddet Heyeti Celile kararı ile mezun addedilmişlerdi. Aynı vaziyette bulunan Denizli Mebusu Hakkı Behic Bey dahi 1337 senesi bidayetinden itibaren Ankara'da bulunduğu halde Meclise iltihak edememekte ve tabip raporları mucibince altışar ay müddetle mezuniyet verilmektedir. Mumaileyhin 1 Eylül 1338 tarihinden itibaren altı ay daha muhtaç istirahat ve tedavi olduğuna dair verilmiş olan tabip raporu Divanı Riyasetin 27 . IX . 1338 tarihli Yirmi Dokuzuncu İctimanda tezekkür olunmuş ve bu vesileden bilistifade hemen hemen müşabih mazereti sıhhiyelerle Meclise devam edemiyerek tam tahsisatla mezun addedilmekte bulunan bu üç muhterem arkadaşın vaziyetlerinin hak ve müsavat dairesinde bir karar ittihaz buyurulmak üzere Heyeti Umumiye arzı karar-gir olmuştur efendim.

Büyük Millet Meclisi

Reisvekili

Musa Kâzım

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendim, Haydar Bey ile Ali Ulvi Bey hakkındaki mezuniyet bilâmüddettir. Bunun tekrar mevzubahsedilmesine mahal yoktur. Yalnız Hakkı Behic Bey altı ay müddetle mezundur. Yalnız temdididi lâzımgelir.

CEMİL B. (Kütahya) — Efendim, bu gibi tam tahsisatla mezuniyetler, malûmuâliniz, bir malûliyet üzerine iptina eder. Halbuki malûliyet insan da daimî değildir. Tebeddül eder. Zaman olur ki, insan iktisabı sıhhat edebilir. Bendeniz bu gibi bilâmüddet mezuniyete tâbi arkadaşların her altı ayda bir kere muayeneye tâbi tutulmalarının daha muvafık olacağı lüzumunu hissediyorum. Binaenaleyh her altı ayda bir muayenenin icrası daha musibolacağımı zannediyorum ve Divanı Riyaset kararını da gayrivâ-

rit görmüyorum. Yalnız diyorum ki, tam tahsisatla mezun addedilen rüfeka, her altı ayda bir muayeneye tâbi tutulsun.

REFİK B. (Konya) — Reis Bey, reye konunuz reye...

ŞEREF B. (Edirne) — Efendiler, Millî Mücadelede Meclisi Âlinize iştirak ederek çalışan bu arkadaşlarımız herkesin mâruz kalabileceği illet ile mâlûl olmuşlardır. Cemil Beyefendinin dedikleri gibi, hemen kavli mücerretle sabit olmuş değildir. Tabip raporları ile sabit olmuştur. Bendeniz diyebilirim ki, Meclisimiz bunun hakkında bir söz söylemeyecektir. Çünkü bunlar mâlûldür. Bunları mazur görür, mezuniyet müddetinin temdininin lütfen kabulünü istirham ederim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Ali Ulvi Beyle Haydar Bey müddetle mukayyet değildir. Yalnız Hakkı Behic Bey mukayyettir.

İSMAİL SUBHİ B. (Burdur) — Bendenizin hatırımda kaldığına göre; Ali Ulvi Beyle Haydar Beyin bilâmüddet mezuniyetlerine karar verilmişti. Hakkı Behic Bey de bir marazı asabii şedit ile marizdir. Halbuki bu bizim Meclisimize ve mücahedei milliyenin bidayetinde her suretle iştirak etmiş, binaenaleyh bunun bilâmünakâşa kabul edilmesini teklif ederim.

REİS — Ali Ulvi Beyle Haydar Beye, evvelce bilâmüddet mezuniyet verilmişti ve tahsisatlarını da tamam almak üzere mezundurlar. Bu kere Hakkı Behic Beyin de tahsisatını tam almak üzere altı ay mezun addini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Altı ay müddetle temdididi mezuniyeti kabul edilmiştir. (Bilâmüddet, sesleri)

CEMİL B. (Kütahya) — Reis Bey bir takdir verilmedikçe bu halledilmez.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bunu tasbih etmek lâzımdır. Divanı Riyaset altı ay diyor. Heyeti Celile bilâmüddet diyor.

YASİN B. (Gazianteb) — Divanı Riyaset altı ay mezuniyet verilmesi hakkında karar vermemiş; icabımı Meclisten sormuştur.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendim, Divanı Riyaset bilâmüddet diyor. Siz altı ay müddetle reye vaz'ediyorsunuz. Nasıl olur?

REİS — Efendim, Divanı Riyasetten gelen altı aydır. Rica ederim. (Gürültüler)

4. — MUHTELİF EVRAK

1. — *Zafer tebrikine dair Garbi - Trakya Müdafaaî Hukuk Cemiyeti Riyasetinden mevрут telgraf*

REİS — Efendim, Garbi - Trakya Cemiyetinden mevрут tebrikname vardır. Okunacak :

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Celilesine

Arzı âcizanemizdir.

İki buçuk asırdan beri Türk varlığına teveccüh eden siyaseti zalimenin on dört senelik son şekli saili vicdanı ümmeti ezmiş idi. Umumi Harbi zâilin kasdı melûnuna leimane bir intihayı feci vermek için; harekete sevk olunan Yunan, asırların mahmulü şahamet ve fazilet olan velinimetlik kaydını unutarak, sa-yei mekâriminde tesisi bünyan ettiği kahraman Türke ve onun evlâdı mâsumuna yapmadık şeneat ve ihanet bırakmamış. Bir tarafta Kıral Kostantin'in oğlu, Büyük Osman'ın habigâhı şan ve şerefini şerefsiz dirseklerine müttekâ ittihaz ederek, fotoğraf aldırırken, diğer tarafta Edirne'nin meabidi mukaddesesi aynı vekili mühinin pamalı huyulu olmuş idi. Sevr Muahedesi İslâm kalbine derin bir cerhai fecaat açarken, Anadolu hareketi şahameti diniye ve milliyenin ebetrevan olduğunu ihsas suretiyle Şark'tan Garb'a kadar bilâdı muhtelifeyi dolduran Müslüman kalblerini ümidi reha ışıklarıyla nurlandırıyor ve nihayet ey din ve milletin hakiki mümes-silleri!... İslâmiyetin cemali, Türkün kemalinde mütecellî oluyordu. Allahü Âzimüşşan şahidi âdildir ki, her Garbi Tirakyalı, vakayinin safahatı mütaakibesini zaferle tetviceyliyen ordumuzu dudaklarındaki düayı, barigâhı ahadiyyete uzattığı mânayi istimdat ile takibederek, muzafferiyeti haliyenin vâlidî hakikisi olan heyeti milliyemizi, şanlı kumandan ve gazilerimizi tebrik ve gazilerimizin mukaddes bu gazayı mübareklerini tesideyliyor. Emir ve ferman hazreti ululem-rindir.

3 Eylül 1338

Garbi Trakya Müdafayı

Hukuk Cemiyeti Reisi

Ali Behcet

Âza ve Murahhas

Tabip Tefvik

Reisani

Ethem Hurşid

Reji Müdürü

Yusuf

Âza Muallim
Kavalalı
Mehmed Hilmi
Fatih Dersiâmlarından
Ahmed
Âza Tüccardan
Edhem
Âza Reji Müdürü
Ali Rıza
Âza
Rıza
Âza
İsmail Kemal

Kâtibi Mesul
Muallim ve Muharrir
İskeçeli Sıdkı
Âza Tabip Miralay
Mehmed Selim
Âza Muallim
Rıza
Âza
Ali Rıza
Âza
Hasan Tahsin
Âza
Salih

Heyeti İdare Kâtibi

İbrahim Edhem

REİS — Efendim münasip bir cevap yazarız.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Hay hay misakı millimizde dâhildir.

5. — MAZBATALAR

1. — *İkinci sınıf ihtiyat zâbitlerinin sınıfı muvazzafa nakillerine ve terhisten sonra terfihi hallerine dair kanun lâyhısı ve Müdafaaî Milliye Encümeni mazbatası*

REİS — İkinci sınıf ihtiyat zâbitanın sınıfı muvazzafa nakilleri hakkındaki lâyihai kanuniyenin evvelki teklifle tevhidine dair Müdafaaî Milliye Encümeni mazbatası var. Ruznameye alıyoruz.

2. — *Amasya İstiklâl Mahkemesince mahkûm edilmiş olan Kayserili Yahyazade Mustafa Efendinin, hakkındaki hükmün ref'ine dair arzuhali ve İstida Encümeni mazbatası*

REİS — Amasya İstiklâl Mahkemesince mahkûm edilmiş olan Mustafa Efendi hakkındaki hükmün ref'ine dair İstida Encümeni mazbatası var, onu okuyacağız.

İstida Encümeni Mazbatası

Amasya İstiklâl Mahkemesince bilâtetkikat mahkûm edildiğinden naşi ihkakı hak istirhamını havi Kayserili Yahya Beyzade Mustafa imzasıyla Makamı Celili Riyasetpenahiden muhavvel işbu istida üzerine celbedilen bu bap-daki evrakı hükmiye tetkik ve mütalâa olundu. Hulâsai hükme nazaran Kayserili Mustafa Efendinin memaliki Osmaniye haricine altın

ihraema teşebbüs ettiği sabit olduğundan Altın kaçakçılığı hakkındaki Kanunun birinci maddesine tevfikan üç mah hapsine ve müsadere edilen sekiz yüz madenî Osmanlı lirasının müsadereesine karar verildiğinden ibaret olup tetkik olunan evrakı mevcude münderecatına nazaran Altın kaçakçılığının men'i hakkındaki Kanunun birinci maddesi «Memaliki Osmaniyeye» haricine altın ihraemini menederek kanunu mezkûrun gerek zamanı tedvini ve gerek hududu millî telâkkisi itibariyle İstanbul'un bir memleketi ecnebiye addi doğru olamayacağına ve evrak meyanında mevcut senede nazaran sekiz yüz liranın diğer mahkûm Hüseyin Pehlivan'a karzan verildiği ihtimali dahi mevcud olmakla beraber, altınlar zabıtaca bir ihbar ve **istihbar üzerine müsaadere edilmemiş ve kanunu mezkûrun üçüncü maddesi mucibince icabeden zabıt varakası tanzim olunmamış ve aneak Hüseyin Pehlivan'ın basenet kabzettığı altınları ketim ve inkâr etmesi üzerine Mustafa Efendi tarafından ciheti zabıtaya vâkı olan müracaata binaen Sıdık ve kizbe dahi ihtimali olan Hüseyin Pehlivan'ın ifadesinden bilistidlâi keyfiyete altın kaçakçılığı mânası verilmiş olduğuna ve gerçi Hükümeti Milliye'nin teşekkülünden sonra Maliye Vekâletince de altın kaçakçılığının men'i tasvibedilmiş ise de tebligatı vakıa ahkâmının daha evvel vukuu iddia olunan bu fiile imkânı tatbiki mefkud olduğuna ve gerek Altın kaçakçılığının men'i hakkındaki Kanunun, gerek Maliye Vekâletinden vukubulan tebligatın sarahaten delâletinden dahi anlaşılacağı üzere ceza, fiilin keyfiyetinde değil kemiyetinde olup sekiz yüz liranın mühim ve külliye miktarda olmadığına mebni, müstedi Mustafa Efendi hakkındaki hükmün ref'i encümenimizce bilittifak tezekkür edilmekle Heyeti Umumiye'nin nazarı tasvibine arz olunur.**

İstida Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Erzurum Mebusu Kayseri Mebusu
Mustafa Durak Hini imzada bulunamadı
Kâtip Âza Âza
Muş Mebusu Mardin Kângırı
Abdülgani Esad Yusuf Ziya

REİS — Efendim, İstida Encümeninin yapmış olduğu mazbata hakkında Mecliste müzakere açılacaksa evvelâ ruznameye alalım. (Adliye Encümenine havale edilsin, sadaları) ister-

seniz bugün müzakere edelim. Yok eğer usule muvafık olup olmadığını tetkik için Adliye Encümenine gönderilmesi tarafımı ihtiyar ederseniz, oraya havale edelim.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — İstida Encümeni hükmün ref'ine karar veremez. Binaenaleyh burada müzakere edilsin!

REİS — Efendim, Adliye Encümenine havalesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

6. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Memaliki müstahlasa da muvakkat mahakimi cezaiye teşkili hakkında kanun lâyihası ve Encümeni Mahsus mazbatası*

REİS — Efendim! Geçen gün müzakeresine mübaşeret olunmuş ve reye de konulmuş, fakat henüz neticelenmemiş olan memaliki müstahlasaya gönderilecek İstiklâl Mahkemesi Kanununun ikinci maddesi muaddesi var. Bugün tekrar tâyini esami ile reye vaz' ediyoruz. Reyinizi istimal buyurunuz.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Reis Bey geçen günkü celsede bir yanlışlık vukua gelmiştir. Zira ilk reye konan birinci maddenin tay veya kabulü meselesiydi. İkinci defa bu tadilat meselesi de tâyini esami ile reye konacaktı. Halbuki şimdi reye konulan madde tay veya kabul meselesi olduğu için, meselede yanlışlık var. Madde aynen mi reye konuyor?

REİS — Efendim, ikinci maddenin şekli muaddeli reye konuyor. Ali Süruri Efendinin takriri kabul olunmuş, madde tadil edilmiş, şimdi o şekli muaddeli reye koyuyoruz. (Rey toplandı.)

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Heyeti umumiyesi mi?

REİS — İkinci maddenin şekli muaddeli reye konan!

Efendim âra istihsali hitam bulmuştur.

7. — SUALLER

1. — *Burdur Mebusu İsmail Subhi Beyin, Buhara Sefaret Heyetine dair Hariciye Vekâletinden sual takriri*

REİS — Efendim İsmail Subhi Bey tarafından, Hariciye Vekâletinden bir sual takriri vardır; Hariciye Vekili Bey onu izah etmek istiyorlar. Fakat celsenin hâfi olmasını istiyorlar. Lütfen sâmiin salonu tahliye etsin.

İçtimai âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası

2. — Evrakı varide

Dahiliye Vekili Beyin istifanamesi

Tetkiki Hesabat Encümeni âzalarından mezun bulunanların yerine yeniden intihap icrasına dair Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Beyin tavrı

Memrin Muhakemat Tetkik Heyeti memurun kadrosunun tevsiine dair Canik Mebusu Emin Beyin teklifi kanunisi

Roma Mümessili Celâleddin Arif Beyin, Mümessillik binasında yapılan duaya dair tezkeresi

Garbi - Trakya Cemiyeti Kâtibi Umumiliğinden mevрут istirham telgrafı

Zafer tebriknameleri (Tuna Rahova Müftülüğü ile Cemaati İslâmiyesinden) ve Macaristan Hükümetinin, Roma Mümessilliginin tebrikâtına dair Hariciye Vekâleti tezkeresi ve sair yerlerden mevрут telgraf ve tezkereler

İstiklâl Madalyası hakkında Maliye Vekâleti tezkeresi cevabiyesi.

Mazbatalar

Zir Kaymakamı Sabıki Ahmed Refik Bey hak-

kındaki hükmün ref'ine dair İstida Encümeni mazbatası

Osmancık Şubesi yazıcılarından Mahmud hakkındaki, istidanın evrakı asliyesiyle tevhidine dair İstida Encümeni mazbatası!

Müzakere edilecek mevad

İstiklâl mahkemeleri Kanununun bakiyesi müzakeratı

Matbuat bütçesi

Ankara'da bir İstiklâl Mahkemesi teşkili hakkındaki tezkere

Suruç Kaymakamı İhsan Bey hakkındaki mazbata

Fenerler İdaresi hakkındaki lâyihai kanuniye

Mashûp Kemal Bey ailesine maaş tahsisi hakkında lâyihai kanuniye

Seferberlik zammı Kanununun tefsiri hakkında Kavanini Maliye Encümeni mazbatası

Menhubat Komisyonu teşkili hakkındaki mazbata